

Urbroj: 52-M/26
Koprivnica, 20.5.2026.

ANALIZA STANJA ŠKOLSKIH KNJIŽNICA U KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJU U ŠK. GODINI 2024./25. (kalendarskoj 2025.)

1. Mreža školskih knjižnica u Koprivničko-križevačkoj županiji

U Koprivničko-križevačkoj županiji u 2025. godini djelovalo je ukupno 35 školskih knjižnica i to u 27 osnovnih¹ i 8 srednjih škola, od kojih je Županija osnivač 18 osnovnih škola i svih 8 srednjih škola u Županiji a tri grada su osnivači ukupno 9 osnovnih škola (Koprivnica 5, Križevci 3 i Đurđevac 1)².

1.a) OBILJEŽJA ŠKOLA S OBZIROM NA BROJ UČENIKA, ODJELA, USMJERENJA

Osnovne i srednje škole u Koprivničko-križevačkoj županiji, prema podacima koje su školski knjižničari unijeli u online bazu, pohađalo je u 2024./25. ukupno 11.423 učenika. Uočava se nastavak trenda pada broja učenika, kojih ima 155 manje nego prošle, 2024. godine kad ih je bilo 11.578. U odnosu na, primjerice, stanje od prije pandemije (2019.), broj učenika smanjen je za 585 ili za 5%.

Učenici su pohađali 731 razredni odjel, a u školama je bilo zaposleno 1.688 nastavnog osoblja. Ukupan broj osoba koje školske knjižnice trebaju uslužiti na razini KKŽ iznosi 13.111.

Prosječan broj učenika po jednoj školi na razini županije iznosi 326, a prosječan broj razrednih odjela je 21.

Prema tipovima škola s obzirom na broj razrednih odjela koje navodi Standard za školske knjižnice (NN 61/2023), škole u KKŽ raspodjeljene su na sljedeći način: kao i prošle godine, najviše je škola u tipu 5. s preko 20 razrednih odjela, njih čak 15. Od toga, 4 škole imaju 40 ili više razrednih odjela, a njih 5 ima između 30 i 37 odjela. Šest je škola u Tipu 4 (od 17 do 20 odjela), po pet škola u Tipu 3 (13-16 odjela) i Tipu 2 (9-12 odjela) te su tri škole u Tipu 1 (po 8 razrednih odjela).

Škola s najviše učenika je OŠ „Braća Radić“ Koprivnica s 818 učenikom, a među srednjim školama to je Srednja škola u Koprivnici s 799 učenikom. Općinske škole s najviše učenika su OŠ Grigora Vlteza Sveti Ivan Žabno s 389 učenika, OŠ Kloštar Podravski s 384 učenika i OŠ Fran Koncelak Drnje s 318 učenika.

Niti jedna školska knjižnica u KKŽ nije još dobila odobrenje MZO da zaposli drugoga knjižničara, iako ih gotovo trećina ispunjava uvjete i ima potrebu za tim, s obzirom da čak 9 škola ima preko 30 razrednih odjela, a od njih 4 imaju i više od 40 razrednih odjela te je u ovim školama vrlo teško, ako ne i nemoguće, ispunjavati sve zadatke knjižnice samo s jednim knjižničarom.

Srednje škole imaju sve zajedno više od 70 usmjerenja, ili prosječno 10 usmjerenja po školi. Raspon broja usmjerenja kreće se od jednog do čak 20-tak, pri čemu polovica srednjih škola ima više od 10 usmjerenja.

Zaključno: vrlo su velike razlike između škola s obzirom na veličinu, područje ili usmjerenja koja pokrivaju. Ove razlike su nedovoljno uvažene u propisima za zapošljavanje stručnih suradnika općenito, a osobito školskih knjižničara, od kojih se očekuje i traži jednak angažman, bez obzira koje veličine je škola, ili koliko npr. različitih usmjerenja knjižnica treba pokriti svojim uslugama. Iz navedenog proizlaze nesrazmjerni uvjeti u kojima školski knjižničari rade, odnosno, vrlo veliki zahtjevi koji se pred knjižničare postavljaju u školama s preko 30 ili 40 odjela gdje je zaposlen samo po jedan školski knjižničar, što nikako nije jednako kao u školama npr. s napola manjim brojem učenika i odjela, ili s trećinom različitih usmjerenja srednje škole i sl. Još veći problem nastaje kod već spomenutog rada škola u dvije smjene, a na taj način rade gotovo sve srednje škole u županiji, kao i većina najvećih osnovnih škola. Propisi bi trebali ne samo omogućiti, već i potaknuti obavezno zapošljavanje po 2 knjižničara u većim školama, s više učenika i/ili više usmjerenja.

¹ Zbog nepostojanja školskoga knjižničara, školska knjižnica COOR Podravsko sunce Koprivnica radila je samo povremeno i nije unijela podatke u bazu za 2025. godinu te se vodi kao neaktivna, što znači da su ove godine obrađeni i analizirani podaci za ukupno 34 škole.

² Tri školske ustanove u Županiji - Učenički dom Križevci, Glazbena škola Alberta Štrige Križevci i Umjetnička škola Fortunat Pintarić Koprivnica nemaju knjižnice ni knjižničare stoga ne unose podatke u online bazu NSK i nisu obuhvaćeni ovom analizom.

1.b) USLUGA BIBLIOBUSA U OSNOVNIM I PODRUČNIM ŠKOLAMA KKŽ

Bibliobusi, kojih u Koprivničko-križevačkoj županiji djeluju dva - jedan u Koprivnici, za područje Podravine i Bilogore, te jedan u Križevcima, za područje Kalničkog prigorja - znatno pridonose ponudi knjiga i drugih knjižničnih, informacijskih, obrazovnih i kulturnih usluga u malim seoskim, osobito područnim školama.

Bibliobusi su i u 2025. nastavili pokrivati SVE općine u županiji bez općinskih knjižnica – tj. 21 općinu, s cca 50.000 stanovnika, te u tim općinama imaju stajališta kod SVIH matičnih škola i kod većine područnih škola.

Redoviti dolazak bibliobusa u mala mjesta, koja nemaju drugih kulturnih ustanova u svojoj sredini, omogućava stanovnicima redovito korištenje kvalitetnih knjižničnih usluga u svrhu informiranja, cjeloživotnog učenja, provođenja slobodnog vremena. Za škole i vrtiće najvažnije je što bibliobusi donose djeci mogućnost korištenja knjižnice i njenih sadržaja i usluga od najranije dobi te djeca stiču naviku korištenja knjižnice, i to u mjestu u kojem žive. Donose im sadržaje za poticanje čitanja i dodatno učenje, a osiguravaju i nastavnicima i odgojiteljima pomoć u obradi nastavnih i odgojno-obrazovnih sadržaja kroz posudbu tematske literature, kao i kroz druge usluge bibliobusa, primjerice, organizacijom gostovanja dječjih književnika ili predstava za djecu, i sl.

Posebno je značajna usluga bibliobusa u područnim školama budući da u KKŽ niti jedna područna škola nema vlastitu školsku knjižnicu u koju bi učenici mogli dolaziti svakoga dana, kao što to mogu učenici u matičnim školama. Kad učenici koji su u nižim razredima, a neki već i u vrtiću, koristili bibliobus, dođu u matičnu školu, oni su već do tad, zahvaljujući korištenju bibliobusa, stekli naviku redovitog korištenja knjižničnih usluga. Ne samo da od najranije dobi listaju i čitaju slikovnice i knjige, već nauče i što su knjižnice, čemu služe i što se sve u njima može naći; u prostoru knjižnice dobro se osjećaju, jer to okruženje poznaju i vole dolaziti u knjižnicu/bibliobus.

Djeca koja od najranije dobi posjećuju bibliobus, imaju već određena očekivanja od knjižnice i od knjižničara, znaju kakvu literaturu vole, što im se sviđa u knjigama, kakve ih teme zanimaju, što sve mogu i što bi još željeli u knjižnici naći – drugim riječima, imaju već razvijen čitateljski ukus i navike redovitih knjižničnih korisnika. Sve je to povezano s njihovim čitateljskim vještinama i sposobnostima koje se značajno više razvijaju uz korištenje bibliobusa nego da sve do polaska u školu ili čak dolaska u više razrede nisu imali priliku redovito koristiti knjižnične usluge.

Kako bi knjižna građa bila što dostupnija korisnicima u školama i vrtićima, i u 2025. bibliobusi su u suradnji sa školskim knjižničarima na području kojeg obilaze formirali „bibliobusne stacionare“ za matične ili područne škole, na način da šk. knjižničari odaberu određenu količinu knjiga (npr. nekoliko desetaka primjeraka) iz fonda bibliobusa koja ostaje po nekoliko mjeseci u školi (ili npr. tijekom jednog polugodišta) gdje učenici te knjige slobodno posuđuju, a evidenciju o tome vode šk. knjižničari i učitelji.

2. Prostor i oprema

Sve školske knjižnice u KKŽ zajedno imaju prostor od ukupno 2.283 m². Prosječno, kvadratura knjižnice iznosi 67 m² po školi. Samo dvije knjižnice imaju poseban radni prostor za knjižničara, koji je ujedno i spremište (OŠ u Kalinovcu i u Đurđevcu), a jedna knjižnica ima samo mali spremišni prostor (OŠ Đelekovec).

Sve knjižnice zajedno imaju 700 sjedećih mjesta za korisnike ili prosječno 21 po školi. Iako u prosjeku prostor knjižnica ispunjava osnovni minimum prema Standardu, u praksi postoje velika odstupanja te veliki broj škola zapravo nema odgovarajući prostor za knjižnicu:

- Jedna knjižnica još uvijek nema svoj vlastiti prostor (Obrtnička škola Koprivnica). Ova knjižnica djeluje u prostoru knjižnice druge škole koja se nalazi u istoj zgradi (smještena je u knjižnici Srednje škole Koprivnica).
- 13 knjižnica (38%) raspolažu sa 80-100 ili više m² prostora te su veličinom u skladu s DPS, odnosno s novim Standardom za školske knjižnice.
- 6 knjižnica ili 18% s kvadraturom 60-80 m² djelomično ostvaruju Standard – one omogućuju korisnicima najnužnije sadržaje, ali većinu njihove kvadrature zauzimaju police s knjižničnom građom i najčešće nemaju dovoljno prostora za ostale sadržaje.
- 15 školskih knjižnica ili 44% djeluje u prostorima manjim od 60 m², što znači da ne ispunjavaju niti minimum DPS-a³, prema kojem minimalan prostor za školsku knjižnicu treba biti 60 m², plus dodatni prostor od prosječno 60 m² za programske potrebe i rad na računalima. Uz svaku knjižnicu, DPS predviđa i kabinet za knjižničara. Jednako tako, ove knjižnice ne ispunjavaju ni minimum Standarda za školske knjižnice (iz 2023.)

³ Odredbe Državnog pedagoškog standarda za sustav osnovnoškolskog obrazovanja ([NN 63/08](#)) DPS srednjoškolskog obrazovanja ([NN 63/08](#))

- *Od toga, 5 školskih knjižnica ili 15% djeluje u prostoru od 30-tak m² ili čak i manje (među kojima su OŠ Kalnik, OŠ Koprivnički Ivanec, OŠ Sidonije Rubido Erdödy Gornja Rijeka i Srednja gospodarska škola Križevci te COOR Podravsko sunce Koprivnica.)*

Zaključno, gotovo polovica školskih knjižnica ne raspolaže dovoljnim ili odgovarajućim prostorom.

Treba reći i to da je od ukupno 34 knjižnična prostora, njih 18 smješteno u prizemlju, a 16 se nalazi se na katovima školskih zgrada. To znači da u gotovo 50% škola nije poštivan Standard u kojem stoji da školska knjižnica mora biti smještena „u središtu zgrade, po mogućnosti u prizemlju“ (Čl. 20.). Knjižnice na katovima često su „nevidljive“ i teško dostupne, tim više što većina škola nema dizala (ili je korištenje dizala ograničeno samo za učenike s teškoćama u kretanju).

Činjenica je da samo trećina od ukupnog broja škola ispunjava većinu zahtjeve DPS-a iz 2008. vezano za prostor knjižnice – tj. imaju odgovarajući prostor za smještaj fonda knjižnice i dodatni programski prostor, makar i nemaju kabinete za knjižničare. Novi Standard za školske knjižnice iz 2023. donio je vrlo detaljno opisane i propisane funkcije i kvadraturu školskih knjižnica te je pred osnivačima i financijerima škola novi zadatak da ovaj Standard ispoštuju.

Ali, posljednjih godina bilježimo situacije gdje su školske knjižnice u dijelu škola postale „žrtve“ prelaska na jednosmjenski rad, ili na cjelodnevnu nastavu, jer se u nedostatku prostora, a u nemogućnosti njihovog nadograđivanja, pribjegavalo prenamjeni knjižnica u učionice. Pojedine knjižnice zbog sličnih razloga pomanjkanja prostora za druge sadržaje, primjerice, informatičke učionice, zgurane su u prostore bivših ureda ili spremišta. U većini škola s nedostatnim prostorom za knjižnicu najrealnija mogućnost za dobivanje većeg prostora jest pad broja učenika i posljedično mogući pad broja odjela, odnosno potencijalna prenamjena neke od učionica u knjižnicu.

GRADNJA ili DOGRADNJA NOVIH KNJIŽNICA (ŠKOLA) gotovo u pravilu ne donosi nikakvu dobrobit školskim knjižnicama, s obzirom da osnivači i/ili financijeri kod planiranja i izvedbe projekata dogradnje škola ili izgradnje potpuno novih školskih zgrada često „zaboravljaju“ na knjižnice, a kad i budu unesene u projekt, projektiraju se u podkapacitiranim dimenzijama. Čak i ako se kod idejnog projekta knjižnice uvrste u plan prema Standardu, u konačnoj izvedbi, upravo na prostoru knjižnica česte su izmjene i „uštede“ te se ne uvažavaju važeći knjižnični propisi koji se odnose na izgradnju i uređenje knjižnica. Tako dobivamo knjižnice koje nisu u skladu ni sa Standardima, ni s potrebama. Školske su knjižnice gotovo u pravilu prostorno premale; često se nalaze na katovima zgrada gdje su korisnicima nevidljive i nepristupačne; ili imaju staklene zidove zbog čega se zidne police uopće ne mogu pričvrstiti; nemaju prozore (!) ili dobiju prozore koji se ne daju otvoriti ili su previsoko da bi se mogli otvarati; ili dijele svoj prostor s nekim drugim funkcijama, primjerice, redovnom nastavom informatike, što je nekompatibilno s funkcijom knjižnice i sl.

Osnivač, niti škole, najčešće ne obaviještavaju matičnu knjižnicu o projektima gradnje (dogradnje ili adaptacije) škola (knjižnica), niti žele uvažiti preporuke Matične službe koje se temelje na tim propisima, iako matična knjižnica redovito nudi suradnju i nastoji dati sugestije, kad na različite okolne načine ili iz medija dozna da se planiraju ili provode takvi projekti. Budući da MZO mora odobriti svaki projekt gradnje škole, bilo bi poželjno, pa i nužno, da se prilikom odobravanja projekata u MZO strože povede računa o potrebnoj kvadraturi i zadanim elementima prostora i opreme za školske knjižnice, kao i da se od strane MZO temeljitije kontrolira sama gradnja ili adaptacija škola, s obzirom da matične službe imaju samo savjetodavnu, a ne inspeksijsku niti nalogodavnu funkciju te su mogućnosti matične knjižnice da utječe na građevinske projekte škola vrlo ograničene.

OPREMA KNJIŽNICA vrlo je različita od knjižnice do knjižnice. S obzirom da ne postoje stalna namjenska sredstva za obnavljanje opreme, u školskim knjižnicama oprema se obnavlja većinom nedovoljno i presporo. Pojedine knjižnice nisu adaptirane niti je u njima nabavljana nova oprema po 30-40 godina ili i duže. Prema procjenama matične službe, a temeljem uvida u stanje na terenu, potpuno zadovoljavajuće opremljeno je tek oko trećine knjižnica. Najveći broj knjižnica, njih 2/3, tek je djelomično odgovarajuće opremljeno, jer im je oprema ili zastarjela ili neodgovarajuća ili nedostatna, ili sve to zajedno.

Kako bi knjižnice mogle pratiti suvremene potrebe za smještajem novih vrsta građe i pružanjem suvremenih knjižničnih usluga, i njihova oprema tome bi se trebala prilagoditi, tj. češće i redovitije obnavljati. To bi osiguralo da knjižnice i svojim estetskim, kao i funkcionalnim uređenjem prostora budu i ugodna mjesta za boravak, što bi svakako i trebale biti. Namjensko i dugoročno planirano financiranje svih potreba školskih knjižnica – uključujući i njihovo opremanje – kao organizacijskih i funkcionalnih cjelina unutar škola koje su od posebnog značaja za funkcioniranje škola i provođenje nastavnog programa te svih odgojno-obrazovnih zadataka u svakoj školi, jedini je način da se školskim knjižnicama pruži trajna podrška u smislu osiguravanja osnovnih materijalnih sredstava za rad.

Redovito namjensko financiranje ne bi se smjelo ograničiti samo na plaću knjižničara, ili samo na obnovu fondova knjižnične građe, već bi trebalo postojati, uz redovita namjenska sredstva za informatičku opremu, također i za uređenje prostora, odnosno za periodičnu zamjenu namještaja i druge opreme novom i funkcionalnijom, koja će služiti aktualnim potrebama. Takva namjenska sredstva trebala bi se obavezno odobravati školama u redovitim ciklusima, npr., barem svakih deset godina.

TEHNIČKA OPREMLJENOST U ŠKOLSKIM KNJIŽNICAMA - Internet, program za knjižnično poslovanje

Školske knjižnice u Županiji raspolažu s ukupno 121 računalom, od čega je korisnicima namijenjeno njih 73. Prosječno su samo 2 računala namijenjena za korištenje učenicima, što je premalo u odnosu na potrebe.

Problem je što ne postoje redovita namjenska sredstva za obnovu računalne opreme koja bi bila isključivo namijenjena školskim knjižnicama, a u sklopu nabave računalne opreme za sve ostale potrebe u školi, knjižnice teško i rijetko dolaze na red. Osim plaće knjižničara i sredstava za nabavu knjižnične građe, školskim knjižnicama trebalo bi i iz državnog proračuna i iz proračuna osnivača osiguravati namjenska sredstva za redovito obnavljanje računalne opreme – npr. barem svakih 5 godina.

Sve knjižnice imaju pristup bežičnom internetu. Prema podacima Matične razvojne službe, u 2024./25. godini sve školske knjižnice imaju svoje funkcionalne mrežne stranice, kao podstranice na službenim mrežnim stranicama škola. Sve školske knjižnice imaju javno dostupne pristupe svojim katalogima preko mrežnih stranica škola, a pojedine knjižnice komuniciraju s korisnicima i preko društvenih mreža.

U svim školskim knjižnicama KKŽ koristi se računalni program za knjižnično poslovanje METEL.win. Na inicijativu i u koordinaciji Županijske matične službe, program je sredstvima osnivača škola, Koprivničko-križevačke županije i Grada Koprivnice, nabavljen šk. godine 2005./06. za sve školske knjižnice.

Sva građa se klasificira, katalogizira, inventarizira i signira u skladu s knjižničnim propisima te su podaci o fondovima u svim knjižnicama računalno pretraživi po različitim kriterijima - po autoru, naslovu, predmetu, klasifikacijskoj oznaci itd.

3. Fond knjižnica

KNJIGE

Školske knjižnice u Koprivničko-križevačkoj županiji u 2025. godini raspolagale su s ukupno 162.765 jedinica knjižnične građe od čega je 161.044 knjiga. Na razini županije, broj knjiga u fondovima praktično je jednak prošloj godini. Namjenska sredstva za nabavu nedostatna su jer fondovi ne rastu, tj. koliko knjiga se otpisuje, toliko se nabavlja. Ukupna količina knjiga jedva je na minimumu prema Standardu koji na razini Županije iznosi cca 159.000 primjeraka, a to je daleko ispod stvarnih potreba.

Školskim knjižnicama HITNO obavezno treba dodatno povećati iznose doznačenih strogo namjenskih sredstava iz državnog proračuna jer fondovi ne prate potrebe djece i mladih kao korisnika školskih knjižnica, zastarjeli su i nedovoljno atraktivni mladim čitateljima.

Da bi školske knjižnice mogle na zadovoljavajući način promovirati čitanje i odgajati čitatelje, ulaganja u školske knjižnice iz državnog Proračuna moraju se povećati. Sredstva za obnovu fondova školskih knjižnica moraju biti namjenska, isključivo za tu svrhu i mora ih osigurati MZOM jer je to jedina garancija ravnomjernog razvoja svih školskih knjižnica u sustavu.

Namjenska izdvajanja isključivo doznačena školama iz državnog Proračuna za kupnju nove građe u školskim knjižnicama ne bi smjela biti manja od 5 do 10 eura po učeniku godišnje, što je prosječan iznos koštanja pola knjige, kako Standard i propisuje nabavu – 0,5 knjige po učeniku.

NEKNJIŽNA GRAĐA

S obzirom na sve veću dostupnost sadržaja na internetu, te audio i video građe potrebne učenicima i nastavnicima *online* (E-lektira, zbirka filmova za nastavu filmske kulture, baza zvučnih knjiga Hrvatske knjižnice za slijepe i sl.), već više godina uzastopce opada broj neknjižne građe u školskim knjižnicama što je očekivano i neminovno, osobito nakon znatnijeg uvođenja virtualnih i online sadržaja tijekom pandemije.

Stav je školskih knjižničara da potreba za nabavom ove građe više nema, a i ono što postoji, otpisuje se, jer se ne koristi. S druge strane, neknjižna građa koje je zaista potrebna i u školskim knjižnicama, kao i u narodnima, jesu igrčke – i to ne samo za najmlađe korisnike, već za sve uzraste učenika. Razne društvene i didaktičke igre u suvremenoj se nastavi sve više koriste za poučavanje iz različitih predmeta, za utvrđivanje gradiva, kao i za razvoj različitih mentalnih i socijalnih vještina, učenje stranih jezika, a mogu odlično poslužiti i za kvalitetno provođenje slobodnog vremena učenika u knjižnici.

PERIODIKA

U 2025. u šk. knjižnicama u KKŽ nabavljano je ukupno 185 naslova (u 2024. 224 naslova) časopisa i novina ili prosječno 5 naslova (u 2024. 7) naslova po školi. Više periodike nabavlja se u srednjim, nego u osnovnim školama. Ali, zajedničko je svim školama da broj aktualne periodike ubrzano opada iz godine u godinu.

Sami knjižničari do prije koju godinu navodili su nepostojanje namjenskih sredstava za ovu svrhu kao glavni razlog nenabavljanja periodike, ali sada je glavni problem postalo to što časopisa više nema na tržištu. Naime, prestankom izlaženja pojedinih naslova koji su dugi niz desetljeća predstavljali temelj za zbirke periodike u školama, zapravo gotovo da više i nema prikladnih naslova koji bi se mogli nabavljati za školske knjižnice, osobito u osnovnoj školi.

NABAVA GRAĐE I FINANCIRANJE NABAVE

Financiranje nabave građe još je uvijek jedan od najvećih problema u školskim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije. Iako su određena namjenska sredstva od 2018. vraćena u državni Proračun, još uvijek se radi o vrlo malim i realno nedostatnim iznosima, koji nisu dovoljni za redovnu obnovu fondova.

S obzirom na ukupan broj učenika i nastavnika u 2024./25. koji iznosi 13.111 te prema Standardu iz 2023. koji kaže da minimalna nabava treba biti najmanje 0,5 knjige po učeniku i nastavniku godišnje, nabava bi trebala u KKŽ ukupno iznositi minimalno 6.555 knjiga za cijelu Županiju ili prosječno 193 primjeraka po školi.

U školskim knjižnicama Koprivničko-križevačke županije u 2025. godini nabavljeno je ukupno 4.051 knjiga ili prosječno, po školi, 119 primjeraka knjiga. Zabrinjavajuće je da je u 2024. na razini Županije nabavljeno ukupno 5.442 knjiga što znači da je nabava knjiga u 2025. količinski pala za čak 25%. Za nabavu knjiga utrošeno je u svim školama zajedno cca 49.600 eura, što je cca 10.000 eura manje ili 17% manje u odnosu na prošlogodišnjih cca 58.900 eura, pa je logično bilo i za očekivati da će i nabava biti manja, a tome treba dodati i znatna poskupljenja tijekom protekle godine zbog čega je za više novca kupljeno manje knjiga.

Na županijskoj razini propisani minimum nabave knjiga ostvaren je u visini od svega 62%.

Situacija je tim više i dalje nepovoljna jer u prinovljenoj građi značajan udio imaju darovi, što znači da na veliki dio prinova knjižničari ne mogu utjecati, tj. knjige se ne nabavljaju planski i skladu s potrebama.

Na razini županije, većinski financijer je MZM s udjelom od 47% u ukupnoj vrijednosti nabave, dok su osnivači izdvojili 39%. Ostalih 14% su većinom vlastita sredstva škola i ostali prihodi.

4. Članstvo

Školske knjižnice u 2024./25. imale su ukupno 12.248 aktivnih korisnika što je na razini prošle godine. Knjižnice su zabilježile 177.646 fizičkih posjeta što je, u prosjeku, oko 5.224 posjeta po knjižnici godišnje, ili cca 42 posjeta prosječno dnevno po školi.

U 2023./24. po prvi put je dostignut broj posjeta u zadnjoj godini prije pandemije, kad je u šk.godini 2019./2020. bilo 169.750 posjeta ili u prosjeku oko 5.000 godišnje po školi, odnosno oko 40 posjeta dnevno po školi, pa možemo smatrati da je prosječna posjećenost knjižnica u skladu s očekivanjima.

5. Posudba i korištenje knjižnice

Ukupno je bilo posuđeno 96.877 jedinica građe što je 2.160 jedinica više ili 2% više nego 2024. (kad je bilo posuđeno 94.717 jedinica građe). Prosječno je po jednom aktivnom korisniku godišnje bilo posuđeno 8 knjiga.

I dalje je evidentan, osobito u srednjim školama, pad posudbe npr. tiskanih lektira koje su učenicima sve dostupnije u e-obliku, ili se u školama obrađuju na druge načine, a ne zahtijeva se više čitanje svih cjelovitih djela. S druge strane, knjižnice imaju premalo literature za slobodno čitanje koju bi učenici rado posuđivali i čitali jer knjižnice nemaju novca za nabavu takve građe.

Jako je važno da školske knjižnice osim lektire mogu ponuditi učenicima i literaturu za slobodno čitanje koja je neophodna za izgradnju čitatelja koji će uživati u čitanju. Upravo u školskim knjižnicama učenici bi mogli i trebali dobiti pomno odabranu, vrijednu beletristiku, primjerenu njihovoj dobi i interesima, koju bi za njih odabrali školski knjižničari uz suradnju s drugim nastavnicima i stručnim suradnicima, s ciljem razvijanja ljubavi prema čitanju i daljeg razvoja njihovih čitateljskih interesa. Narodne knjižnice ponekad nemaju dovoljno pedagoških stručnjaka koji bi na tako kvalitetan način, kao što to mogu stručnjaci u školama, mogli odabrati kvalitetnu literaturu za različite uzraste i potrebe učenika.

U Koprivničko-križevačkoj županiji potrebu učenika za literaturom za slobodno čitanje u svim osnovnim školama u općinama gdje nema općinskih knjižnica nadoknađuju bibliobusi, što je sretna okolnost i znatno pridonosi poticanju čitanja.

Školske knjižnice u Koprivničko-križevačkoj županiji nemaju digitalnu građu ni zbirke.

Stalna je potreba za većim namjenskim sredstvima za nabavu koja bi stručnjacima zaposlenima u školskim knjižnicama - visokoobrazovanim školskim knjižničarima – omogućila da sami planiraju svoju nabavu, u skladu s potrebama konkretne knjižnice i škole, i konkretnih učenika, odnosno, korisnika te knjižnice.

Školski su knjižničari jedini stručnjaci koji su pozvani i koji zaista i mogu kvalitetno planirati nabavu građe za svoje knjižnice, jer poznaju svoje korisnike, potrebe škol, kao i svoj fond te su potpuno osposobljeni i kompetentni, na profesionalan i stručan način nabavljati svu potrebnu građu za svoje knjižnice.

6. Djelatnici

Sve škole u Županiji imale su u 2024./25. zaposlene stručne knjižničare.

S punom satnicom od 40 sati tjedno školski knjižničari rade u 13 od 27 OŠ i u 7 od 8 SŠ, a sa satnicom od 20 sati tjedno knjižničari rade u 14 OŠ i u jednoj srednjoj školi.

U Županiji je 8 škola s aktualnom potrebom za većom satnicom knjižničara (40 sati umjesto sadašnjih 20), tj. s više od 12 razrednih odjela (skupina). Prema stanju 2025., to su: *OŠ Andrije Palmovića Rasinja (19 odjela)*, *OŠ Gola (17 odjela)*, *COOR Podravsko sunce (16 skupina)*, *OŠ Koprivnički Ivanec (15 odjela)*, *OŠ Sidonije Rubido-Erdödy Gornja Rijeka*, *COOR Križevci i OŠ Koprivnički Bregi s po 13 odjela* te *OŠ Ferdinandovac s 12 odjela*.

Niti u jednoj školi u KKŽ ne postoje 2 školska knjižničara, iako za drugim djelatnikom postoji izrazita potreba u 9 najvećih škola, osobito onima koje rade u 2 smjene. U skupini takvih velikih škola, i/ili onih koje rade u smjenama je 6 gradskih OŠ u Županiji – 3 (od ukupno 5) OŠ u Koprivnici, 2 OŠ u Križevcima i jedna OŠ u Đurđevcu, te sve tri srednje škole u Koprivnici.

Iako je drugi knjižničar osnovni preduvjet kako bi školske knjižnice mogle biti dostupne svim učenicima tijekom cijelog nastavnog dana, i usprkos činjenici da pojedine škole već godinama od MZOM traže zapošljavanje drugoga knjižničara, niti jedna još nije dobila suglasnost iz MZOM za to.

STRUČNO USAVRŠAVANJE

U 2024./25. stručno se usavršavalo svih 34 školskih knjižničara, ukupno 2.836 sati ili prosječno cca 80 sati po školi/knjižničaru.

U Županiji jedna školska knjižničarka ima zvanje stručne suradnice izvrsne savjetnice, tri školske knjižničarke imaju zvanje stručnih suradnica savjetnica, a dvije su stručne suradnice mentorice.

7. Zaključak - 30. godina rada Županijske matične razvojne službe za knjižnice u KKŽ

U razdoblju 2025./26. godine navršava se 30 godina djelovanja Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica kao matične županijske knjižnice, koja je od 1995./96. nadležna za stručnu podršku narodnim i školskim knjižnicama u Županiji u razvoju i unaprijeđivanju djelatnosti.

U tri desetljeća sustavnog rada na izgradnji županijske knjižnične mreže, uz podršku gradova i općina kao osnivača knjižnica, Ministarstva kulture i medija te Koprivničko-križevačke županije, ostvaren je od 2015. stopostotni obuhvat svih gradova i općina u Županiji uslugama narodnih knjižnica ili bibliobusa.

Školske knjižnice najbrojnije su sastavnice županijske knjižnične mreže u KKŽ i njezin iznimno važan dio jer se izravno obraćaju posebno značajnoj i brojnoj skupini korisnika - djeci i mladima. Temeljem analize podataka o stanju šk. knjižnica te na osnovu neposrednog uvida u stanje knjižnica koje se utvrđuje provođenjem stručnih nadzora, može se utvrditi sljedeće:

- Sve osnovne i srednje škole u Koprivničko-križevačkoj županiji imaju knjižnice i ostvarile su najvažniji preduvjet za rad: u svima su zaposleni stručni knjižničari. Upravo stručni zaposlenici temeljni su preduvjet za razvoj svih ostalih stručnih segmenata rada školskih knjižnica.
- Jedno od najvažnijih područja rada školskih knjižnica, koje je u posljednjih 20-ak godina unaprijeđeno zahvaljujući prvenstveno dolasku stručnih knjižničara, jest od 2005. uvedeno suvremeno automatizirano knjižnično poslovanje koje se u svim školama odvija računalno, u programu Metel, i omogućuje online dostupnost baza podataka o građi školskih knjižnica.
- Standard je nedostatan ostvaren u pogledu materijalnih uvjeta za rad školskih knjižnica, na koje sami knjižničari, kao ni Matična služba, ne mogu dovoljno utjecati, kao što su prostor, oprema i knjižnični fondovi, već je ovdje potrebna dodatna podrška od strane MZOM.

- Napredak što se tiče prostora jest što gotovo sve školske knjižnice imaju svoje prostore (osim knjižnice Obrtničke škole u Koprivnici, koja prostor još uvijek dijeli s drugom školom). Ali, i dalje se dovoljno ne poštuju propisi vezani za prostore i opremu školskih knjižnica, od strane financijera i projekatanta te izvođača radova kod dogradnje, adaptacije ili izgradnje novih školskih zgrada.
- Iako u Županiji postoje i primjeri suvremeno i kvalitetno uređenih knjižnica, takvih je knjižnica premalo. Još ima knjižnica koje su zadnji put opremane namještajem davnih 70-ih godina prošloga stoljeća, opremom koja je tada vjerojatno odgovarala standardima, ali je nefunkcionalna za današnje potrebe, u uvjetima promijenjenih vrsta građa i uvođenja novih usluga i funkcija knjižnica.
- U odnosu na prethodna razdoblja, napredak je u pojedinim sredinama ostvaren izgradnjom ili dogradnjom škola, ili preuređenjem knjižnica, i to je napravljeno uspješno gdje god su se školski knjižničari imali mogućnost uključiti kao inicijatori i/ili kao koordinatori provođenja projekata uređenja knjižnica, odnosno, gdje je dozvoljeno da se savjetodavno uključi i stručnu podršku pruži ŽMRS te su poštivane date upute.
- Sami školski knjižničari, kao ni Matična služba, ne mogu značajno utjecati ni na obnovu računalne opreme koje je u pojedinim knjižnicama nedostatna i zastarjela, tj. presporo se obnavlja, što otežava jednu od najvažnijih funkcija školske knjižnice – pružanje tehnološke potpore učenicima te razvijanje informacijske i medijske pismenosti. U svrhu dugoročnog rješavanja ovog problema, potrebno je sustavno obnavljanje te opremanja šk. knjižnica u županiji računalnom i drugom opremom od strane osnivača, te resornog Ministarstva.

Državni pedagoški standard za sustav osnovnoškolskog obrazovanja, kao i Državni pedagoški standard za sustav srednjoškolskog obrazovanja navode: "Školska knjižnica sastavni je dio odgojno-obrazovnog sustava i izravno je uključena u nastavne i izvannastavne aktivnosti. Na raspolaganju je učenicima, nastavnome osoblju i drugim korisnicima. Prostor knjižnice treba omogućiti prilagodbe promjenama u školskome obrazovnom programu i pojavi novih tehnologija."

Standard za školske knjižnice kaže: "Školska knjižnica, kao informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole, ima zadaću da organiziranim zbirkama knjižnične građe u analognim i digitalnim oblicima te uslugama i radom knjižničarskih djelatnika osigura ispunjavanje odgojno-obrazovnih, informacijskih, stručnih i kulturnih potreba svojih korisnika."

U suvremenom sustavu odgoja i obrazovanja velika su očekivanja od školskih knjižnica, od kojih se traži ne samo osiguravanje pristupa knjižničnoj građi, već i opremljenost knjižnica i osposobljenost školskih knjižničara za rad i edukaciju o novim tehnologijama, ali vještine u primjeni novih metoda učenja i nastavnog rada.

Analiza stanja školskih knjižnica u šk. godini 2024./25 u Koprivničko-križevačkoj županiji pokazuje je da su same knjižnice organizacijski i stručno pripremljene za nove zadatke koji s pred njih postavljaju. Školski knjižničari, kao stručnjaci i profesionalci u svome poslu, brzo se i uspješno prilagođavaju radu u novim okolnostima i veliki su kapital kojeg odgojno-obrazovni sustav, ali i naše društvo u cjelini, ima – samo im treba osigurati sredstva za rad s kojima će moći ostvarivati svoje zadatke.

Kako bi i dalje mogle razvijati svoju djelatnost i pružati još kvalitetnije usluge svojim korisnicima, školske će knjižnice i nadalje imati svu potrebnu stručnu podršku i suradnju županijske matične knjižnice i drugih narodnih knjižnica u Županiji s kojima na redovitoj osnovi surađuju u provođenju brojnih programa namijenjenih zajedničkim korisnicima – djeci i mladima.

Školskim knjižnicama potrebna je prije svega čvrsta financijska potpora resornog Ministarstva i osnivača koji su im dužni osigurati materijalne preduvjete kako bi mogle ostvarivati svoje ciljeve i zadatke. Stoga je osnovni preduvjet za unaprijeđivanje rada školskih knjižnica kvalitetna i pouzdana financijska podrška osnivača i MZOM – u pogledu osiguranja većih sredstava za nabavu građe, uvođenje namjenskih sredstava za nabavu nove računalne opreme u školskim knjižnicama te za namjensko uređenje i opremanje prostora knjižnica u skladu sa Standardom, kao i vezano za stroži nadzor kod gradnje i adaptacije škola.

Ravnatelj

Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica

Karlo Galinec, dipl. oec

Voditeljica

Županijske matične razvojne službe

Ljiljana Vugrinec, prof., knjižničarska savjetnica